

การสื่อสารเชิงสุนทรีย์ – สังกม ของนักวิชาชีพการละคร

นางสาวภาวิณี สมรรคบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสุนทรียศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3819-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE AESTHETIC - SOCIETAL COMMUNICATION OF PROFESSIONAL THEATRE ARTISTS

Miss Pavinee Samakkabutr

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Speech Communication
Department of Speech Communication and Performing Arts**

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-3819-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสื่อสารเชิงสุนทรียะ – สังคม ของนักวิชาชีพการละคร

โดย

นางสาวภาวิณี สมรรคบุตร

สาขาวิชา

วาทวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์

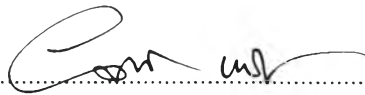
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

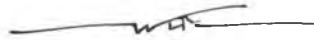
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ พนิดา รูปนางกูร)

ภาวิณี สมรรถบุตร : การสื่อสารเชิงสุนทรียะ - สังคม ของนักวิชาชีพการละคร. (The Aesthetic - Societal Communication of Professional Theatre Artists) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, 134 หน้า. ISBN 974-14-3819-2.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองในงานสื่อสารการแสดงประเภทละครเวทีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 2510 2. ศึกษาแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองในงานสื่อสารการแสดงของนักวิชาชีพการละครในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2548 3. ศึกษาแนวคิดและกระบวนการสื่อสารในการนำเสนองานสื่อสารการแสดงที่มีแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองของนักวิชาชีพการละครในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2548 โดยใช้วิธีการแบบสหวิธีวิทยาการ คือ 1. การวิจัยเอกสาร 2. การสังเกตการณ์ และ 3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการสื่อสารเชิงสุนทรียะ แนวคิดเกี่ยวกับละครในฐานะกระบวนการสื่อสาร และแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า ผลงานสื่อสารการแสดงประเภทละครเวทีสมัยใหม่ที่สะท้อนแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองในช่วงทศวรรษที่ 2510 มีประเด็นทางสังคมและการเมืองอันมีวัตถุประสงค์เพื่อการขับเคลื่อนทางสังคม โดยเนื้อหามุ่งเน้นการกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อมวลชน และการรับใช้สังคม โดยแรงผลักดันของบริบทสังคมและการเมือง และอิทธิพลของแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

สำหรับการศึกษาการสื่อสารเชิงสุนทรียะ - สังคมในปัจจุบัน (พ.ศ. 2544 - 2548) พบว่าผลงานสื่อสารการแสดงโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองโดยตรง หากแต่เป็นการนำเสนอประเด็นที่สะท้อนสังคม ได้แก่ 1. ความรุนแรง ความขัดแย้ง และการแก่งแย่งในสังคม 2. การตั้งคำถามต่ออำนาจรัฐ 3. ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในโลกสมัยใหม่ 4. ทางเลือกในการดำเนินชีวิต 5. การดำรงอัตลักษณ์ในสังคม ส่วนรูปแบบมักใช้รูปแบบการนำเสนอเชิงการแสดง (non - realistic) โดยการผสมผสานหลายรูปแบบเข้าด้วยกันเป็นหลัก อาทิ การสื่อสารโดยการใช้ร่างกาย การนำเสนอความรู้สึกภายในในรูปแบบเหนือจริง และการใช้สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น ทั้งนี้ เทคนิคหนึ่งที่ถูกใช้คือ การเล่าเรื่องผ่านตัวละครเอก

ในด้านทัศนะของนักวิชาชีพการละครนั้น มีความเชื่อมั่นในพลังการสื่อสารของศิลปะประเภทละครเวทีว่าสามารถกระตุ้นและสังคมนิยมต่อสังคม และมีความเห็นว่างานสื่อสารการแสดงสามารถเติบโตขึ้นได้ หากนักวิชาชีพมีความตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามสถาบันทางสังคมและการเมืองมิได้เกื้อหนุนต่อการเติบโตของศิลปะการละครเท่าที่ควร ซึ่งย่อมส่งผลต่อการพัฒนาผู้รับสาร ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
สาขาวิชาวาทวิทยา
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4585115128 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD: THEATRE / AESTHETIC COMMUNICATION / THEATRE ARTIST

PAVINEE SAMAKKABUTR : THE AESTHETIC - SOCIETAL COMMUNICATION OF PROFESSIONAL THEATRE ARTISTS. THESIS ADVISOR : THIRANAN ANAWAISIRIWONGS, ASSOC. PROF., 134 pp. ISBN 974-14-3819-2.

This thesis has three objectives: first to study the social and political concepts in Performing Arts (Modern Theatre), especially during 1967 – 1977; second, to study the social and political concepts in Performing Arts of Professional Theatre Artists from 2001 to 2005; and third to study in communication process for presenting drama professionals' social an political concepts through the aesthetic communication in Performing Arts from 2001 to 2005. The study had used interdisciplinary method; 1. document research approach, 2. observation approach, and 3. participated observation approach. The concepts, which were used in this study, are the concept of aesthetic communication, drama as communication process, and art for lives.

The result of the study found that the Performing Arts (Modern Theatre) which reflect the social and political ideas during 1967 – 1977 focused on issues for the purpose of motivating social conscience and action. This phenomenon was forced by the context of social and political conditions and the idea of art for life.

For the study of “The Aesthetic – Societal Communication of Professional Theatre Artists” at present (2001 - 2005), it was found that most performing arts did not criticize politics directly, only raised some issues such as; 1. Violence, conflicts, and competition, 2. questions of state power, 3. effects from economic conditions and modern technology, 4. alternative for lifestyles, 5. maintaining individual identity. The non – realistic form often used for presentation mixes various forms; such as physical theatre, expressionism, and multimedia. One technique always used is to tell a story through a main character.

In the point of view of drama professionals, they strong believe in the power of the Aesthetic Communication of Performing Arts (Modern Theatre) and that this kind of art communication can stimulate social conscience. Besides professionals believe that the Performing Arts can be developed if they are intent to create quality works for public. However, social and political institutes have paid very little support for the growth of the dramatic arts. This fact effects development of audience in quantity and quality.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature.....

Field of study Speech Communication Advisor's signature.....

Academic year 2005

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ สำหรับความใส่ใจและความอดทนต่อการทำงานวิจัยชิ้นนี้ อาจารย์พนิดา ฐปนางกูร สำหรับเวลาที่มีส่วนร่วมและเสียสละให้เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จลุล่วง รวมถึงอาจารย์ในภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ทุ่มเทให้ความรู้ในตลอดช่วงเวลาของการศึกษา

ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เป็นจุดเริ่มต้นขององค์ความรู้ และประสบการณ์ทั้งด้านวิชาการ และประสบการณ์ชีวิต ที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจและได้รู้จัก โลกของศิลปะการละคร อันเป็นโลกที่กำลังดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ขอขอบคุณนักการละครในวงการละครทุกท่าน ที่เป็นแบบอย่างในการแสดงออกถึงความรัก และความเชื่อต่อพลังของศิลปะการละครในสังคม และทำให้เริ่มต้นเรียนรู้ถึงความสำคัญของศิลปะกับชีวิต

ขอขอบคุณพี่ๆ และผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นครูในวงการละครทุกท่าน ที่ให้ความรู้ ข้อคิด การแลกเปลี่ยน ความร่วมมือ รวมถึงกำลังใจตลอดเวลาในการเรียนและการทำวิจัยชิ้นนี้ เหมือนเป็นงานของทุกคนเอง

ขอบคุณเพื่อนของชีวิตปัจจุบัน พี่โย อาจารย์อภิรักษ์ ชัยปัญหา ที่ใส่ใจงานวิจัยชิ้นนี้ตลอดเวลา รวมถึงการช่วยทำให้งานชิ้นนี้ออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้ ในเวลาอันจำกัด เซอร์รี่ สุชาวดี เพชรพนมพร ที่ให้ความช่วยเหลือทุกด้านอย่างเต็มกำลังความสามารถ พี่นิกร นิกร แซ่ตั้ง และสมาชิกแปดคูณแปด ที่คอยตักเตือน และช่วยเหลือตลอดเวลา พี่คานธี คานธี อนันตกาญจน์ สำหรับคำปรึกษา และความพยายามในการประมวลความคิดอันซับซ้อนสับสนของผู้วิจัย ให้ออกมาเป็นคำพูด ครอบครัวยุติธรรม และไชยเผือก อีกหนึ่งครอบครัวของผู้วิจัย ที่ดูแลและตักเตือนให้ทำงานชิ้นนี้ออกมาได้

ขอบคุณปาล์ม ป๊วยซัง มุ้ย เม และเพื่อนปริญญาโทรุ่นเราทุกคน ที่ร่วมสนุก และเป็นกำลังใจ ตลอดเวลาที่เรากำลังตั้งใจจะยืนอยู่ในแวดวงการศึกษาอีกครั้ง

สุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้า สำหรับแรงผลักดัน และการสนับสนุนเป็นอย่างดีในด้านการศึกษา และความไว้วางใจในการใช้ชีวิต

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	5
ปัญหาคำวิจัย.....	5
ขอบเขตในการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการสื่อสารเชิงสุนทรียะ.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับละครในฐานะกระบวนการสื่อสาร.....	10
แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต.....	21
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย.....	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ศิลปะการละครกับการสะท้อนแนวคิดทางสังคมและการเมือง.....	36
ศิลปะการละครกับการสะท้อนแนวคิดทางสังคมและการเมืองในช่วง ทศวรรษที่ 2510.....	43
ศิลปะการละครกับการสะท้อนแนวคิดทางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน (พ.ศ. 2544 -2548).....	62

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย.....	111
ข้อเสนอแนะ.....	112

รายการอ้างอิง.....	131
--------------------	-----

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	134
---------------------------------	-----

สารบัญตาราง

หน้า

<u>ตารางที่ 1</u> ประเด็นในการนำเสนอแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองในผลงาน	
สื่อสารการเสด็จของนักวิชาชีพการละครกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2548.....	108
<u>ตารางที่ 2</u> รูปแบบในการนำเสนอแนวคิดเชิงสังคมและการเมืองในผลงาน	
สื่อสารการเสด็จของนักวิชาชีพการละครกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2548.....	115

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า ตูลงตุลา".....	79
รูปที่ 2 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า ตูลงตุลา".....	79
รูปที่ 3 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า ตูลงตุลา".....	81
รูปที่ 4 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า ตูลงตุลา".....	81
รูปที่ 5 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า ตูลงตุลา".....	81
รูปที่ 6 ภาพจากการแสดงเรื่อง "มหาชนก".....	82
รูปที่ 7 ภาพจากการแสดงเรื่อง "มหาชนก".....	83
รูปที่ 8 ภาพจากการแสดงเรื่อง "มหาชนก".....	83
รูปที่ 9 ภาพจากการแสดงเรื่อง "มหาชนก".....	84
รูปที่ 10 ภาพจากการแสดงเรื่อง "พระเจ้าเซ็ง".....	85
รูปที่ 11 ภาพจากการแสดงเรื่อง "พระเจ้าเซ็ง".....	85
รูปที่ 12 ภาพจากการแสดงเรื่อง "พระเจ้าเซ็ง".....	87
รูปที่ 13 ภาพจากการแสดงเรื่อง "พระเจ้าเซ็ง".....	87
รูปที่ 14 ภาพจากการแสดงเรื่อง "แม่น้ำแห่งความตาย".....	89
รูปที่ 15 ภาพจากการแสดงเรื่อง "แม่น้ำแห่งความตาย".....	89
รูปที่ 16 ภาพจากการแสดงเรื่อง "แม่น้ำแห่งความตาย".....	89
รูปที่ 17 ภาพจากการแสดงเรื่อง "แม่น้ำแห่งความตาย".....	89
รูปที่ 18 ภาพจากการแสดงเรื่อง "สวยสุนรก".....	92
รูปที่ 19 ภาพจากการแสดงเรื่อง "สวยสุนรก".....	93
รูปที่ 20 ภาพจากการแสดงเรื่อง "สวยสุนรก".....	93
รูปที่ 21 ภาพจากการแสดงเรื่อง "นอนไม่หลับ".....	94
รูปที่ 22 ภาพจากการแสดงเรื่อง "นอนไม่หลับ".....	94
รูปที่ 23 ภาพจากการแสดงเรื่อง "นอนไม่หลับ".....	95
รูปที่ 24 ภาพจากการแสดงเรื่อง "กรุงเทพฯ น่ารักน่าซัง".....	96
รูปที่ 25 ภาพจากการแสดงเรื่อง "กรุงเทพฯ น่ารักน่าซัง".....	96
รูปที่ 26 ภาพจากการแสดงเรื่อง "กรุงเทพฯ น่ารักน่าซัง".....	96
รูปที่ 27 ภาพจากการแสดงเรื่อง "กรุงเทพฯ น่ารักน่าซัง".....	96

	หน้า
รูปที่ 28 ภาพจากการแสดงเรื่อง "วินัส ปาร์ดี"	98
รูปที่ 29 ภาพจากการแสดงเรื่อง "วินัส ปาร์ดี"	98
รูปที่ 30 ภาพจากการแสดงเรื่อง "คราส"	100
รูปที่ 31 ภาพจากการแสดงเรื่อง "คราส"	100
รูปที่ 32 ภาพจากการแสดงเรื่อง "ชายขอบ"	100
รูปที่ 33 ภาพจากการแสดงเรื่อง "ชายขอบ"	100
รูปที่ 34 ภาพจากการแสดงเรื่อง "ศตวรรษ โศก"	101
รูปที่ 35 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เมคูซ่า...ชีวิตที่ไม่มีเงา"	102
รูปที่ 36 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เมื่อฮิตเลอร์ขโมยลูกหมูสีชมพูของหนูไป"	103
รูปที่ 37 ภาพจากการแสดงเรื่อง "เมื่อฮิตเลอร์ขโมยลูกหมูสีชมพูของหนูไป"	103
รูปที่ 38 ภาพจากการแสดงเรื่อง "Missing You"	105
รูปที่ 39 ภาพจากการแสดงเรื่อง "วัยสะรุ่น วุ่นแล้วมา"	107
รูปที่ 40 ภาพจากการแสดงเรื่อง "แฮมเบอเกอร์มีอบ"	107